

LIKKUTEI TORAH • SHEMINI ATZERES • MAAMAR 7

טוב לחסות בה' וגו'

It Is Better to Take Refuge in Havayah

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likutei-torah/shemini-atzeres/7/

1 טוב לחסות בה' וגו'. הנה אנו אומרים בתפלת שבת וי"ט קדשנו במצותיך תחלה. ואח"כ ותן חלקנו בתורתך כי אי אפשר להיות חלק בתורת ה' בלתי אם יקיים מצותיו קדשנו במצותיך תחלה

"It is better to take refuge in Havayah, etc." Now, in the prayer of Shabbos and Yom Tov we say "Sanctify us with Your mitzvos" first, and afterwards "and grant us our share in Your Torah," for it is impossible to have a share in the Torah of G-d unless one fulfills His mitzvos; [hence] "Sanctify us with Your mitzvos" [comes] first.

וביאור הענין כי ענין ותן חלקנו בתורתך הוא כדכתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם. פי' עצרת קליטה שכנס"י [שכנסת ישראל] קולטת טיפת החכמה דהיינו התורה שירדה מרצונו וחכמתו ית' אלא שנתגשמה כמ"ש מוריד הגשם

The explanation of the matter: the theme of "grant us our share in Your Torah" is as it is written, "On the eighth day there shall be an atzeres [an assembly; literally, a 'holding back'] for you." The meaning of atzeres is retention (kelitah): the Community of Israel (Knesses Yisrael) retains the drop of Chochmah (wisdom), that is, the Torah, which descended from His will and His wisdom, may He be blessed, except that it became physical (nigashmah), as it is written, "He causes the rain (geshem) to descend."

ובהיות כל איש ישראל לומד התורה וחוזר על לימודו ותופס בזכרונו היטב נק' בחי' זו בחי' קולטת

And when every Jew studies the Torah, reviews his learning and holds it well in his memory, this level is called the level of "retaining" (koletes).

וכן בענין התפלה שהיא ע"י הדעת והתקשרות במוחו ולבו שיתקע בחוזק במחשבתו בבחי' הרגשה וכענין שאמרז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] הכר את בוראך שנתפס לתוך מוחו וגם לתוך לבו להיות לו רעותא דלבא מעומקא דלבא לה' לבדו

So too with prayer, which is through Daas (knowledge) and binding [oneself] in one's mind and heart, so that it be fixed firmly in his thought, in a felt way; as in what our Sages said, "Recognize your Creator": that it be grasped within his mind and also within his heart, so that he have "the desire of the heart," from the depth of the heart, for G-d alone.

והנה כמו למשל כי יקח איש אשה שצריך לקדש' [לקדשה] מתחלה שנותן לה א' פרוטה או שוה פרוטה רק שתהיי' [שתהיה] דבר שתוכל לקנות לה חיי נפשה

Now, by way of analogy: when a man takes a wife, he must first betroth her, giving her one perutah [the smallest coin] or the value of a perutah, provided it is something with which she can buy herself the sustenance of her life.

כך א"א להיות כנ"י [כנסת ישראל] בבחי' קולטת כ"א כאשר ימשוך לה חיות אלקות מלמעלה.

So too, it is impossible for the Community of Israel to be in the level of "retaining" unless He draws down to her G-dly life-force from above.

(ועמ"ש סד"ה וארשתיך לי כו' וידעת) וענין הקדושין הוא כמ"ש והייתם קדושים כו' ואבדיל אתכם לי כו' להיות לי כו'.

(See also what is written at the end of the discourse beginning "And I will betroth you to Me, etc.... and you shall know.") And the concept of kiddushin (betrothal) is as it is written, "And you shall be holy (kedoshim), etc.... and I have separated you to Me, etc., to be Mine, etc."

וזהו פ"י הרי את מקודשת לי. פ"י שתהיה מובדל ומופרש לי לשמי.

And this is the meaning of "Behold, you are betrothed (mekudeshes) to me": that you shall be set apart and separated for me, for my name.

וזהו ענין כוונת כל המצות כי מצות צריכות כוונה. פ"י לדעת המכוון בהם והמכוון הוא להיות מובדל מן התאוות ומכל מדות הרעות.

And this is the intention of all the mitzvos, for "mitzvos require intention": that is, to know what is intended by them; and what is intended is to be separated from the cravings and from all bad traits.

2 ולכן תקנו חז"ל [חכמינו זכרונם לברכה] לומר אשר קדשנו במצותיו בברכות המצות ועי"ז יוכל להיות לו בחי' קליטה הנ"ל בתורה ותפלה משא"כ בלא בחי' קדושין הנ"ל א"א להיות לו בחי' קליטה הנ"ל ונקי פולטת ח"ו [חס ושלום]

Therefore our Sages instituted the saying of "Who has sanctified us with His mitzvos" in the blessings over the mitzvos; and through this one can have the above-mentioned "retention" in Torah and prayer. Without the above-mentioned level of kiddushin, however, it is impossible for him to have the above-mentioned "retention," and [this] is called "expelling" (poletes), G-d forbid.

והנה ענין המשכת בחי' קדושין הנ"ל הוא מלמעלה מבחינת סוכ"ע בחי' טבעת קדושין ששם שוה הכל אצלו היה הוה ויהיה ברגע אחד ואין בו שום שינוי ח"ו [חס ושלום]

Now, the drawing down of the above-mentioned kiddushin is from above, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), the level of the ring of kiddushin, where everything is equal before Him: "was," "is" and "will be" in one instant, and there is no change in Him whatsoever, G-d forbid.

וכמ"ש גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר פי' שגדולת ה' היא מאד בלי שיעור והפסק וכמו שאמרז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] מן הארץ לרקיע כו' רגלי החיות כנגד כולם כו'

As it is written, "Great is Havayah and exceedingly praised, and His greatness is unsearchable": that is, the greatness of G-d is "exceedingly" [great], without measure or end, as our Sages said, "From the earth to the firmament, etc.... the feet of the Chayos [the angels of the Chariot] are equal to all of them, etc."

אבל ולגדולתו אין חקר פי' ולגדולתו בעצמו אין שייך לשון גדולה

But "and His greatness is unsearchable" means: to His greatness itself, the term "greatness" does not apply.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו

And this is what our Sages said, "Wherever you find the greatness of the Holy One, blessed be He, there you find His humility."

שצלו ית' גדולה לענוה יחשב כי לשון גדולה נופל על התפשטות אורו בבחי' א"ס ואין קץ כו' ולא על מקור האור וחיי החיים שהוא מתגדל על דבר שהוא כאין ואפס ממש.

For with Him, may He be blessed, greatness is reckoned as humility, because the term "greatness" applies to the spreading forth of His light in the manner of the infinite and the endless, etc., and not to the Source of the light and the Life of all life, who [would thereby] be made great over something that is truly as nothing and naught.

3 וז"ש [וזהו שכתוב] לך הוי' הגדולה. פי' כי מדת גדולה היא רק הוי' שנתהוה ממך והיינו ע"י צמצום והתפשטות והמשכה שע"ז מורים אותיות שם הוי' יו"ד צמצום כו'.

And this is what is written, "Yours, Havayah, is the greatness": that is, the attribute of greatness is only Havayah, which came into being (nis'haveh) from You, namely through tzimtzum (contraction), spreading forth and drawing down, which the letters of the Name Havayah indicate: the yud, tzimtzum, etc.

ועי' התבוננות זו נמשך לאדם ג"כ לב נשבר ונדכה שיהיה שוה בעיניו כל עניני העולם שנופלים תחת הזמן עבר הוה ועתיד והוה ולא יתאוה להם ולא ישית לב אליהם כלל

And through this contemplation a person also comes to have a broken and crushed heart, so that all the matters of the world that fall under time, past, present and future, and are transient, will be equal in his eyes; he will not crave them and will not set his heart to them at all,

כי יאמר ללבו הרי קודם זה כמה שנים לא עלתה על לבי לכל לחשוב ולהרהר בענין זה ואחר כמה שנים לא יהיה הדבר ולא יבא כלל.

for he will say to his heart: "Behold, several years ago it did not occur to me at all to think and ponder about this matter, and after several years the thing will not exist and will not come [to mind] at all."

4 ולכן גם עתה יהיה דומה בעיניו כאלו הוא קודם הזמן הזה ואחריו.

Therefore now too it will seem in his eyes as if it were before this time and after it.

וזהו איזהו חכם הרואה את הנולד שרואה בבחי' ראייה ממש מה שנולד אח"כ שלא יהיה הדבר הרע כמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וגו' וגם אחרית כל דבר הוא רמה ותולעה והוה ונפסד.

And this is [the meaning of] "Who is wise? One who sees what will be born": who sees, with actual sight, what will be born afterwards: that the evil thing will not exist, as it is written, "And I will remove the spirit of impurity from the land, etc."; and also that the end of every thing is worms and maggots, transient and perishing.

5 וזהו אתה פוררת בעזך ים. פי' ים נקי כמה בחי' שהם מצולות ים כמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם

And this is [the meaning of] "You crumbled the sea with Your might." That is: several levels are called "sea," namely "the depths of the sea," as it is written, "And You will cast all their sins into the depths of the sea."

ואתה מפרר ומפזר אותם בעזך היינו ע"י בחי' התבוננות הנ"ל אין לו תפיסת מקום כלל להחשב בבחי' יש רק יפרר ע"י בחי' לב נשבר ונדכה

And You crumble and scatter them with Your might, that is, through the above-mentioned contemplation: [the thing] has no standing at all to be reckoned as a "something" (yesh), but he will crumble it through a broken and crushed heart.

וזהו סימן של שמיני עצרת פז"ר [פייס זמן רגל] קש"ב [קרבן שיר ברכה]. פי' מתחלה פזר בכחי פירור הנ"ל ואח"כ קשב אמריה כי כשאין לו בחי פיזור ופירור הנ"ל אמרו רבותינו זכרונם לברכה אין אני והוא יכולין לדור בעולם אחד. פי' כשתופס מקום בעולם.

And this is the mnemonic of Shemini Atzeres: PaZeR KaSheV [payis, zeman, regel; korban, shir, berachah: lot, time, festival; offering, song, blessing]. That is: first "scatter" (pazer), in the manner of the above-mentioned crumbling, and afterwards "hearken (kashev) to His words." For when one lacks the above-mentioned scattering and crumbling, our Sages said, "I and he cannot dwell in one world": that is, when he takes up place in the world.

6 והנה כתיב וכל הרשעה כולה בעשן תכלה שבקל יוכל לדחות כמו העשן שהרוח בא ועוקרו אפי' [אפילו] הוא נושב מעט

Now it is written, "And all wickedness will be entirely consumed in smoke": that it can easily be driven away, like smoke, which the wind comes and uproots even when it blows only a little,

כמ"ש מארבע הרוחות בואי ופחי בהרוגים האלה ויחיו מפני שבאמת אין בהם ממשות כלל רק אם ישם אליו לבו להתבוננות הנ"ל:

as it is written, "Come from the four winds, and breathe into these slain, that they may live"; because in truth [the forces of wickedness] have no substance at all, provided only that he sets his heart to the above-mentioned contemplation.

7 וזהו טוב לחסות בה' מבטוח באדם טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים. ופי' בזהר שאין הכוונה על האדם הגשמי ונדיבים הגשמיים

And this is [the meaning of] "It is better to take refuge in Havayah than to trust in man; it is better to take refuge in Havayah than to trust in nobles." The Zohar explains that this does not refer to the physical man and the physical nobles.

שא"כ לא היה אומר טוב לחסות בה' וגו'. דמשמע שגם לבטוח באדם ובנדיבים טוב הוא אלא שיותר טוב לחסות בה' דהא כתיב ארור הגבר אשר יבטח באדם וכתיב אל תבטחו בנדיבים וגו'.

For if so, it would not say "It is better to take refuge in Havayah, etc.," which implies that to trust in man and in nobles is also good, only that it is better to take refuge in G-d; yet it is written, "Cursed is the man who trusts in man," and it is written, "Do not trust in nobles, etc."

אך הכוונה הוא על אדם העליון והוא מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם והוא בחי' תורה שבכתב שיש בה רמ"ח מ"ע [מצות עשה] ושס"ה ל"ת [לא תעשה] כמראה אדם שיש בו רמ"ח אברין ושס"ה גידין (וכמ"ש מזה בד"ה ויאכילך את המן בפ' עקב)

Rather, it refers to the Supernal Man. This is what is written, "And upon the likeness of the throne, a likeness like the appearance of a man"; and this is the level of the Written Torah, which has 248 positive commandments and 365 prohibitions, "like the appearance of a man," who has 248 limbs and 365 sinews. (As is explained about this in the discourse beginning "And He fed you the manna," in Parshas Eikev.)

ובודאי טוב ויפה לדבק בתורתו ית' אך יותר טוב מזה לחסות בה'.

And certainly it is good and fine to cleave to His Torah, may He be blessed; but better than this is to take refuge in Havayah.

לחסות פי' מלשון מחסה ומסתור והוא כמו למשל ענין מכסה החופה שבמדינותינו מקדשין תחת יריעה ובכמה מקומות פורסין טלית על החתן וכלה.

"To take refuge" (lachasos) is from the expression "shelter (machseh) and covert." It is like, by way of analogy, the covering of the chuppah: in our countries they betroth under a canopy, and in several places they spread a tallis [prayer shawl] over the groom and bride.

ואמרז"ת [ואמרו רבותינו ז"ל] כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו יכול לבגוד בה כך הנה אצלו ית' כתיב עוטה אור כשלמה.

And our Sages said, "Once he has spread his tallis over her, he can no longer betray (livgod) her." So too, of Him, may He be blessed, it is written, "He wraps Himself in light as in a garment."

ופורש טליתו מעטה לבושו מבחי' סוכ"ע להחיות לב נדכאים (ועמ"ש באגה"ק [באגרת הקודש] על פסוק זה דעוטה אור

And He spreads His tallis, the wrap of His garment, from the level of the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), "to revive the heart of the crushed." (And see what is written in Iggeres HaKodesh [in Tanya] on this verse, "He wraps Himself in light.")

ועמ"ש בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר בענין לבושיה כתלג חיור דקאי על התורה שהיא בחי' חשמל העליון מלמעלה מאצילות כו'.

And see what is written in the explanation on the verse "For on this day He shall atone," regarding "His garment is white as snow," which refers to the Torah, which is the level of the supernal Chashmal [the 'electrum' of Ezekiel's vision], above Atzilus (Emanation), etc.

וע' עוד מענין עוטה אור בשמות רבה (פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] ור"פ י"ז) תרומה (פל"ג). ויקהל (פ"ג [פרק ג' / פרשה ג']) אמור (פל"א) ובזח"ג [ובזהר חלק ג'] (דרמ"ה ב' נ"ט ב'. ח"א [חלק א'] ל"א סע"ב [סוף עמוד ב.]. צ' ע"א. קמ"ב ב'. ח"ב [חלק ב'] ט"ל ב' צ"ח סע"א [סוף עמוד א] קס"ד ב' ר"ט א').

And see further on the theme of "He wraps Himself in light" in Shemos Rabbah (chapter 15 and the beginning of chapter 17), Terumah (chapter 33), Vayakhel (chapter 50), Emor (chapter 31); and in the Zohar, Part III (245b, 59b; Part I, 31b at the end, 90a, 142b; Part II, 39b, 98a at the end, 164b, 209a).

ובספר עמ"ה [עמק המלך] שער עולם הבריאה פ"ג [פרק ג'] פי' עוטה אור כשלמה עולם המלבוש כו' והיינו אותיות התורה שהם בחי' לבושו ית'.

And in the book Emek HaMelech, Gate of the World of Beriah (Creation), chapter 3, he explains "He wraps Himself in light as in a garment" as the World of the Garment, etc.; that is, the letters of the Torah, which are the level of His garment, may He be blessed.

ועמ"ש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] סד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] ובביאור ע"פ את שבתותי תשמרו וענין הנדיבים הוא מ"ש להושיבי עם נדיבים שכל ניצוצות נשמות ישראל מתעלים ב"ט.

And see what is written above, at the end of the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres," and in the explanation on the verse "You shall keep My Shabbosos." And the matter of "nobles" is what is written, "to seat [him] with nobles": for all the sparks of the souls of Israel are elevated on Yom Tov.

להושיבי עם נדיבים אלו האבות שהן הן המרכבה. כמ"ש נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם

"To seat [him] with nobles": these are the Patriarchs, who are themselves the Chariot, as it is written, "The nobles of the peoples are gathered, the people of the G-d of Avraham."

(ועמ"ש ע"פ כרוה נדיבי העם ובפ' ויקהל ע"פ כל נדיב לבו. ובד"ה מה יפו פעמיך בענין בת נדיב)

(And see what is written on the verse "which the nobles of the people dug," and in Parshas Vayakhel on the verse "everyone whose heart is generous (nediv)," and in the discourse beginning "How beautiful are your steps," regarding "O daughter of the noble.")

ואעפ"כ [ואף על פי כן] טוב יותר לחסות בה' כי הנה אמר דוד כל גוים סבבוני פי' שכבחי' אדם ונדיבים
יוכל להיות בחי' נפילה להיות כל גוים סבבוני כו'

And nonetheless it is better to take refuge in Havayah, for behold, David said, "All nations surround me": that is, in the level of "man" and "nobles" there can be a fall, so that "all nations surround me, etc."

אבל בשם ה' שהוא בחי' סוכ"ע כי אמילם אכרות ואמול ערת הלב כמ"ש ומלתם את ערלת לבבכם

But "in the Name of Havayah," which is the level of the light that encompasses all worlds, "I will surely cut them off" (amilam): I will cut off and circumcise the foreskin of the heart, as it is written, "And you shall circumcise the foreskin of your heart."

וכמ"ש מחיה מתים כו' כמ"ש ופחי בהרוגים ויחו והוא בחינת טל (ועיין בויקרא רבה אמור פ"ל ועמ"ש
מזה בד"ה ויאכילך את המן שע"ז נאמר אשר לא ידעון אבותיך כו' והוא למעלה מבחינת אדם העליון.

And as it is written, "He revives the dead, etc.," as it is written, "and breathe into the slain, that they may live"; and this is the level of dew. (And see Vayikra Rabbah, Emor, chapter 30; and see what is written about this in the discourse beginning "And He fed you the manna": that of this it is said, "which your fathers did not know, etc.," and it is above the level of the Supernal Man.

וענין לחסות בהוי' י"ל [יש לומר] שזהו ענין פסוק ראשון דק"ש [דקריאת שמע] שמע ישראל הוי' אלקינו
למסור נפשו באחד. שזהו למעלה מבחי' התורה. כמ"ש בד"ה מה יפו פעמיך הנ"ל ו בביאור ע"פ אחת
היא יונתי. ובביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בניי [בני ישראל] וסד"ה כי קרוב אליך הדבר מאד

And the matter of taking refuge in Havayah, it may be said, is the theme of the first verse of the Shema, "Hear, O Israel, Havayah is our G-d...": to give over one's soul at [the word] "One," which is above the level of the Torah, as is explained in the discourse beginning "How beautiful are your steps," mentioned above, and in the explanation on the verse "My dove is but one," and in the explanation on the verse "And I shall be sanctified among the children of Israel," and at the end of the discourse beginning "For the matter is very near to you."

ועי"ז נקראו נש"י [נשמות ישראל] ראשית תבואתה שהם הממשיכים גילוי אור א"ס בחכמה עילאה שהיא התורה שהיא בחי' לבושיה.

And through this the souls of Israel are called "the first of His harvest," for they are the ones who draw down the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof) into the Supernal Chochmah (wisdom), which is the Torah, which is the level of His garment.

וכמ"ש סד"ה ועשית בגדי קדש. ולעיל סד"ה ביום השמיני עצרת. בפ"י שמחת תורה שהתורה שהיא בחי' אור כשלמה היא בשמחה ע"י שאור א"ס ב"ה נמשך ומלוכש בה ע"ש.

And as is explained at the end of the discourse beginning "And you shall make holy garments," and above, at the end of the discourse beginning "On the eighth day, an atzeres," on the meaning of Simchas Torah [the Rejoicing of the Torah]: that the Torah, which is the level of "light as a garment," is in joy because the Infinite Light, blessed be He, is drawn down and clothed in it; see there.

ועמ"ש בפ' יתרו בד"ה זכור ושמור בדבור אחד. שהענין שנש"י [שנשמות ישראל] ממשיכים ע"י מס"נ [מסירות נפש] בק"ש [בקריאת שמע] שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' אדם שעז"נ [שעל זה נאמר] כי לא אדם הוא

And see what is written in Parshas Yisro, in the discourse beginning "'Remember' and 'Keep' in a single utterance": the matter is that the souls of Israel, through self-sacrifice (mesirus nefesh) in the Shema, draw down a revelation of the Infinite Light, blessed be He, which is above the level of "man," of which it is said, "for He is not a man."

נמשך ומתלבש בעסק תורתם ועבודתם בקיום המצות שבבחינת אדם וזהו ענין על שלא ברכו בתורה כו' ועמ"ש בד"ה וכל בניך ובד"ה השמים כסאי בפ"י לעשות ולקיים):

[This revelation] is drawn down and clothed in their occupation with Torah and in their service in fulfilling the mitzvos, which are in the level of "man." And this is the matter of "because they did not recite the blessing over the Torah, etc." And see what is written in the discourse beginning "And all your children," and in the discourse beginning "The heavens are My throne," on the meaning of "to do and to fulfill.")

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/shemini-atzeres/7/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok